

Попадинець Назарій Миколайович, доктор економічних наук, старший дослідник, заступник директора, Навчально-науковий інститут просторового планування та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка»

Галаченко Олександр Олександрович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Міжрегіональної академії управління персоналом

Графська Орислава Іванівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу Львівського державного університету ім. Івана Боберського

Данило Ярослав Іванович, аспірант кафедри економіки, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Popadynets Nazariy, Doctor of Economics Sciences, Senior Researcher, Deputy Director, Separated Structural Subdivision Educational and Research Institute of Spatial Planning and Advanced Technologies of Lviv Polytechnic

National University,
<https://orcid.org/0000-0002-7556-6135>

Halachenko Oleksandr, Doctor of Economic Sciences, Professor, Interregional Academy of Personnel Management,
<https://orcid.org/0000-0003-2776-1777>

Hrafaska Oryslava, Ph.D. in Economics, Associate Professor, Lviv State University of Physical Culture n.a. Ivan Bobersky,
<https://orcid.org/0000-0002-8134-3771>

Yaroslav Danylo, Postgraduate of the Department of Economics, Uzhhorod National University,
<https://orcid.org/0000-0002-7439-9136>

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ: ВІТЧИЗНЯНА ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКИ

STRATEGIC MANAGEMENT OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY AS THE BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF THE TOURIST AND RECREATIONAL POTENTIAL OF THE REGION: DOMESTIC AND INTERNATIONAL PRACTICES

Попадинець Н. М., Галаченко О. О., Графська О. І., Данило Я. І. Стратегічне управління підприємницькою діяльністю як основа розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону: вітчизняна та міжнародна практики. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 4. С. 388 – 392.

Popadynets N., Halachenko O., Hrafaska O., Yaroslav D. Strategic management of entrepreneurial activity as the basis for the development of the tourist and recreational potential of the region: domestic and international practices. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Volume 8. № 4, pp. 388 – 392.

Встановлено, що національні природні парки відіграють важливу роль у збереженні біологічного різноманіття та природних екосистем. Важливість розроблення і впровадження комплексних стратегій, які забезпечують збереження цих унікальних екосистем, є відповіддю на глобальні екологічні виклики. Розвиток територій національних парків повинен здійснюватися за принципами сталого розвитку, забезпечуючи збереження природних і культурних ресурсів, а також підтримку місцевих громад. Визначено, що стратегічне планування, яке враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти, є ключем до створення унікального туристичного продукту. Доведено, що співпраця на міжнародному рівні та сталі використання ресурсів є важливими факторами у розвитку туристично-рекреаційного потенціалу. У статті встановлено необхідність подолання викликів, пов'язаних з гармонізацією законодавчої бази, покращенням інфраструктури та розробленням ефективних механізмів співпраці між державним і приватним секторами. Визначено, що розроблення і реалізація комплексних програм підтримки місцевих ініціатив і проектів, спрямованих на розвиток туризму, може забезпечити сталі зростання регіональної економіки та покращення якості життя місцевого населення. Доведено, що залучення міжнародного досвіду та практик, адаптація найкращих світових практик до умов України та розроблення інноваційних проектів у сфері туризму та рекреації є актуальними для подальшого розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

Ключові слова: вітчизняний туризм, міжнародний туризм, туристичний попит, підприємницька діяльність, регіон, стратегічне управління, туристично-рекреаційний потенціал, умови господарювання, кризові явища.

Given the current challenges of climate change, environmental pollution, and biodiversity loss, strategic management of entrepreneurial activities in tourism and recreation becomes particularly relevant. The research aims to analyze the eco-economic aspects of the development of national natural parks' territories, determine their role in preserving flora and fauna, and formulate strategies for sustainable development. The development of these territories must consider the needs of the local population and the preservation of the natural environment, considering ecotourism as a means of supporting the local economy without harming nature. It has been established that national natural parks play an essential role in conserving biodiversity and natural ecosystems. The importance of developing and implementing comprehensive strategies that ensure the preservation of these unique ecosystems is a response to global environmental challenges. The development of national park territories should be carried out according to the principles of sustainable development, ensuring the conservation of natural and cultural resources and supporting local communities. It has been determined that strategic planning, which considers economic, social, and environmental aspects, is key

© Попадинець Назарій Миколайович, Галаченко Олександр Олександрович, Графська Орислава Іванівна, Данило Ярослав Іванович, 2023

to creating a unique tourist product. It has been proven that international cooperation and sustainable resource use are essential factors in developing tourism and recreation potential. The article establishes the necessity to overcome challenges associated with harmonizing the legislative base, improving infrastructure, and developing effective mechanisms for cooperation between the public and private sectors. It has been determined that the development and implementation of comprehensive programs supporting local initiatives and projects aimed at tourism development can ensure sustainable growth of the regional economy and improve the quality of life of the local population. It has been proven that the involvement of international experience and practices, the adaptation of the best global practices to the conditions of Ukraine, and the development of innovative projects in the field of tourism and recreation are relevant for further development of the tourism and recreational potential of the region.

Keywords: domestic tourism, international tourism, tourist demand, entrepreneurial activity, region, strategic management, tourism and recreation potential, economic conditions, crisis phenomena.

Вступ

Ефективне стратегічне управління туристично-рекреаційною діяльністю передбачає всебічне розуміння потреб туристів і здатність адаптуватися до змін ринкових умов. У міжнародній практиці країни, що демонструють успіх у цій сфері, використовують інтегровані стратегії, базовані на інноваціях, високій якості сервісу та активному маркетингу, що допомагає підвищити міжнародну конкурентоспроможність їх туристичної галузі. Таке управління включає впровадження комплексних стратегій, які охоплюють економічні, соціальні та екологічні аспекти, спрямовані на створення унікального туристичного продукту. Основну увагу приділено співпраці на міжнародному рівні та сталому розвитку, зокрема через корпоративну соціальну відповідальність і технологічні інновації для оптимізації управління туристичними потоками.

Питання розвитку туристично-рекреаційної потенціалу регіону розкрито в працях таких науковців, як: П. Жук [1-2], Т. Смовженко [3], О. Дребот [4], О. Коркуна [5], А. Алієва [6], О. Полянничко [7], В. Гавран [8], Н. Борецька [9], Р. Славик [10] та ін. Обговорення концепції та сутності рекреаційної діяльності у наукових джерелах має різноманітний характер. Згідно з думкою П. Жука, туристично-рекреаційна діяльність становить собою впорядковану систему заходів, спрямованих на використання дозвілля з метою оздоровлення та культурного збагачення особистості на спеціалізованих теренах, що розташовані за межами звичайного місця проживання [1]. Т. Смовженко та О. Графська виділяють рекреаційну сферу як напрям, що сприяє відновленню здоров'я [3; 5]. Такі визначення підкреслюють основні напрями цього виду діяльності, водночас вимагаючи додаткових роз'яснень. Однак питання стратегічного управління підприємствами туристично-рекреаційної сфери залишаються мало дослідженими.

Формулювання цілей статті

Мета статті є дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери задля формування стратегічного управління підприємницькою діяльністю на основі аналізу вітчизняної та міжнародної практики.

Виклад основного матеріалу дослідження

Комплексне розуміння рекреації як виду діяльності дає підстави вважати, що туристично-рекреаційна діяльність охоплює в собі множину пов'язаних напрямів, які включають відпочинок, оздоровлення, а також відновлення фізичного та духовного потенціалу людини. Важливим елементом для визначення діяльності як туристично-рекреаційної є розроблення, просування та надання відповідних послуг на основі наявності специфічних ресурсів, призначених для цільового використання. Відповідно, до сфери туристично-рекреаційної діяльності належать туризм, санаторно-курортна, лікувально-оздоровча, спортивно-оздоровча, культурно-пізнавальна та розважальна діяльність.

Економічна сутність туристично-рекреаційної діяльності визначається через створення продукту соціальної значущості (туристичних і рекреаційних послуг) і забезпечення економічних вигод, таких як прибуток від їх реалізації та створення робочих місць, що робить її важливим сегментом господарювання, орієнтованим на соціальні та екологічні цілі. Тому можна інтерпретувати туристично-рекреаційну діяльність як комплекс оздоровчих і відпочинкових заходів, реалізованих на екологічно безпечних ділянках природи, які використовують специфічні ресурси для надання послуг, спрямованих на задоволення потреб людей у відновленні та зміцненні життєвих сил.

Регулювання діяльності у сфері туристично-рекреаційної на державному рівні в Україні здійснюється на рівні основних міністерств і відповідних регіональних підрозділів, кожне з яких відіграє свою роль у створенні умов для розвитку та регулювання туристично-рекреаційної діяльності. У контексті України стратегічне управління підприємницькою діяльністю як основа розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону зазнало значного еволюційного розвитку. З огляду на географічне розташування, історико-культурну спадщину та природні ресурси, Україна має унікальний туристичний потенціал. Проте для його повноцінного розкриття вимагається комплексний підхід до стратегічного управління та інтеграції місцевих ініціатив з національними стратегіями розвитку.

Одним з важливих моментів є розроблення та реалізація регіональних стратегій, які б сприяли створенню сприятливого інвестиційного клімату, залученню приватних інвестицій у

розвиток туристичної інфраструктури, а також розбудові мережі локальних туристичних послуг. Важливою складовою є також підвищення якості наданих послуг і розроблення бренду регіону, який би ефективно просував його на внутрішньому та міжнародному ринках, що є можливим за умови використання відповідних інструментів (табл. 1).

Таблиця 1. Інструменти стратегічне управління підприємницькою діяльністю як основи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону

Інструменти	Характеристика
SWOT-аналіз	Ідентифікація сильних і слабких сторін, можливостей і загроз для регіону, що дозволяє формувати стратегічні пріоритети розвитку на основі реального стану та потенціалу регіону
Стратегічне планування	Розроблення довгострокового плану розвитку, що включає визначення цілей, завдань, стратегій і заходів щодо розвитку туристично-рекреаційної галузі
Бенчмаркінг	Аналіз найкращих практик і досягнень у сфері туризму як на національному, так і на міжнародному рівні, з метою адаптації успішних стратегій у власному регіоні
Маркетингові стратегії	Розроблення та реалізація маркетингових кампаній для просування туристичного продукту регіону, включаючи цифровий маркетинг та соціальні медіа
Управління стейкхолдерами	Встановлення та підтримка ефективної взаємодії з усіма зацікавленими сторонами, включаючи місцеву владу, туристичний бізнес, місцеве населення та інвесторів
Розвиток інфраструктури	Інвестування в розвиток туристичної інфраструктури, такої як готелі, дороги, атракціони та інші важливі елементи, що сприяють зростанню туризму
Інновації та розвиток продукту	Упровадження нових туристичних продуктів і послуг, адаптація наявних під змінювані запити туристів і використання інноваційних технологій у сфері туризму
Моніторинг та оцінювання	Систематичний аналіз та оцінювання результатів реалізації стратегій розвитку туристично-рекреаційного потенціалу з метою коригування дій і підвищення ефективності управління
Формування публічно-приватного партнерства	Залучення приватного сектору до співпраці з державою у проєктах розвитку туристичної інфраструктури та послуг
Екологічна сталість	Інтеграція принципів сталого розвитку у всі аспекти туристичної діяльності для збереження природних ресурсів і культурної спадщини

Джерело: запропоновано авторами.

Комплексне застосування цих інструментів дозволить створити сприятливі умови для розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону, підвищити його привабливість для туристів і сприяти соціально-економічному розвитку. Варто зазначити, що ці інструменти стратегічного управління підприємницькою діяльністю для розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону включають широкий спектр методів і підходів, кожен з яких спрямований на досягнення стійкого розвитку та забезпечення конкурентоспроможності у сфері туризму. На практиці управління туристично-рекреаційною діяльністю в Україні потребує подолання низки викликів, зокрема необхідності гармонізації законодавчої бази, покращення інфраструктури, розроблення ефективних механізмів співпраці між державним і приватним секторами. Окрім того, велике значення має розроблення комплексних програм підтримки місцевих ініціатив і проєктів, спрямованих на розвиток туризму, що може забезпечити стале зростання регіональної економіки та покращення якості життя місцевого населення. У цьому контексті особливо актуальним стає залучення міжнародного досвіду та практик, адаптація найкращих світових практик до умов України, а також розроблення інноваційних проєктів у сфері туризму та рекреації.

На міжнародному рівні існують два основних підходи до державного управління туристично-рекреаційною діяльністю: один передбачає наявність спеціалізованого міністерства, як у Єгипті та Туреччині, та інший – відсутність такого, як у США. У контексті України, з огляду на унікальну санаторно-курортну базу та рекреаційну інфраструктуру, виникає необхідність у всебічній державній підтримці та наданні цій галузі пріоритетного статусу через створення спеціалізованого міністерства [8]. Це забезпечить уникнення зараз наявного фрагментарного регулювання та сприятиме ефективному управлінню та розвитку сфери в умовах глобальної конкуренції та відкритості кордонів.

Ефективне стратегічне управління вимагає чіткого розуміння потреб та очікувань туристів, а також здатності швидко адаптуватися до змінюваних умов ринку. Країни з успішною практикою у цій сфері, такі як Швейцарія, Сінгапур та Нова Зеландія, демонструють, як інтегровані стратегії, що базуються на інноваціях, якості обслуговування та активному маркетингу, можуть сприяти підвищенню міжнародної конкурентоспроможності туристичної галузі. Ці країни використовують стратегічне планування для досягнення довгострокових цілей розвитку та ефективної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами в процесі реалізації туристичних ініціатив.

Стратегічне управління підприємницькою діяльністю в контексті розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону на міжнародному рівні характеризується впровадженням комплексних стратегій, що охоплюють різноманітні аспекти: від економічних до соціальних та екологічних. Міжнародна практика демонструє, що ключ до успіху лежить у створенні унікального туристичного продукту, здатного задовольнити потреби різних категорій туристів, при цьому забезпечуючи збереження природних і культурних ресурсів. Важливу роль у цьому процесі відіграють технологічні інновації, які дозволяють оптимізувати управління туристичними потоками, підвищити якість послуг і зробити туристичний досвід більш зручним і безпечним. Співпраця на міжнародному рівні, зокрема через транскордонні туристичні проєкти, є важливим фактором у

розвитку туристично-рекреаційного потенціалу. Така співпраця може включати обмін знаннями і досвідом, спільне використання туристичних і рекреаційних ресурсів, а також розроблення спільних маркетингових стратегій. Прикладом успішної реалізації подібних ініціатив є Європейські культурні маршрути, які стимулюють культурний обмін і розвиток регіонального туризму.

Окрім того, у міжнародній практиці велика увага приділяється сталому розвитку та корпоративній соціальній відповідальності у сфері туризму. Це передбачає врахування екологічних норм і стандартів, внесок у збереження культурної спадщини та підтримку місцевих громад. Такий підхід не тільки сприяє позитивному іміджу туристичного напрямку, але й забезпечує його довгострокову конкурентоспроможність і стійкість розвитку. Реалізація стратегій сталого розвитку у туристичній галузі вимагає злагодженої роботи всіх зацікавлених сторін, включаючи державні органи, бізнес, місцеві громади та міжнародні організації [10].

Таким чином, відповідно до наукових підходів, туристично-рекреаційна діяльність охоплює широкий спектр видів відпочинку та оздоровлення в екологічно безпечних зонах, за межами постійного місця проживання людей, використовуючи спеціалізовані рекреаційні ресурси. Ця діяльність спрямована на відновлення фізичного та духовного здоров'я, задовольняючи потреби населення в оздоровленні та розвитку.

Останнім часом зміни в державному регулюванні рекреаційної діяльності, що включають зниження статусу регулюючих органів, викликали занепокоєння щодо ефективності управління цією сферою. Враховуючи світовий досвід, де існують різні моделі управління туристично-рекреаційною діяльністю, в Україні важливо забезпечити державну підтримку та надати цій сфері пріоритетний статус через створення спеціалізованого міністерства для збереження та розвитку унікальної санаторно-курортної бази в умовах глобалізації та міжнародної конкуренції [9].

На регіональному рівні відділи або департаменти туризму та рекреації, курортів і туризму в обласних державних адміністраціях відповідають за контроль якості послуг, наданих відпочивальникам, ліцензування діяльності рекреаційних підприємств, сертифікацію місць відпочивання та оцінювання потенціалу рекреаційних ресурсів. Завдання цих органів також включають стимулювання розвитку нових рекреаційних продуктів, інноваційних форм обслуговування та активний пошук потенційних інвесторів для підтримки і розвитку туристично-рекреаційної галузі на місцевому рівні.

На локальному рівні управління туристично-рекреаційними територіями має діяти структуроване угруповання підрозділів, відповідальних за аналіз і просування ініціатив, спрямованих на підтримку чи оновлення діяльності наявних об'єктів, приваблення інвестицій для інновацій, управління мисливськими угіддями, створення та схвалення туристичних маршрутів та організацію екскурсій. Важливим є також забезпечення розвитку екологічного туризму та захисту територій природно-заповідного фонду. Співпраця з громадами та місцевими осередками Спілки сільського зеленого туризму в Україні вважається основною для підтримки розвитку та формування стратегій підприємств, що займаються сільським зеленим туризмом, як вигідної форми рекреаційної діяльності в сільській місцевості [7].

У контексті національних природних парків управління туристично-рекреаційним потенціалом включає розроблення механізмів державного контролю для запобігання нерациональному використанню відповідних ресурсів. Основну відповідальність за виконання первинного контролю покладено на адміністрації національних парків, які мають оперативно реагувати на випадки перевищення допустимих навантажень і здійснювати дії, спрямовані на недопущення або усунення негативних екологічних наслідків.

Туристично-рекреаційна сфера як соціально-економічний феномен відрізняється високим рівнем інтеграції та складною мережею взаємодій між її компонентами. Важливо, щоб туристично-рекреаційні підприємства та установи були інтегровані в уніфіковану структуру державного та регіонального регулювання, що прагне до забезпечення їх сталої конкурентоспроможності на ринку рекреаційних і туристичних послуг. Розроблення організаційно-економічних механізмів для ефективної рекреаційної діяльності має враховувати цілий спектр об'єктивних і суб'єктивних чинників, які впливають на умови її реалізації. Зокрема, варто звернути увагу на залежність туристично-рекреаційних підприємств від зовнішнього оточення та враховувати як позитивні, так і негативні економічні чинники, що можуть впливати на діяльність цих підприємств. Ефективність організаційно-економічного механізму забезпечується виконанням туристично-рекреаційними підприємствами та організаціями їх основних соціальних, економічних та екологічних завдань. У контексті економічних завдань туристично-рекреаційна галузь відіграє вирішальну роль у процесах виробництва нових товарів і збільшенні капіталовкладень; забезпеченні зростання зайнятості через свою високу персоналізацію; формуванні доходів; сприянні економічному прогресу менш промислово розвинутих регіонів або держав; і у врегулюванні платіжного та валютного балансів через витрати місцевих та іноземних туристів.

Організаційно-економічний механізм розвитку туристично-рекреаційної потенціалу регіону функціонує через структуровані організаційні ланцюжки, що підтримують інтереси державних, приватних і комунальних суб'єктів на всіх рівнях: міжнародному, національному,

регіональному та локальному. Ефективність цього механізму прямо пропорційна економічному стану країни, і кризові періоди можуть обмежувати можливості для реалізації масштабних ініціатив та проектів [6].

Окрім того, існує значний простір для розвитку підприємницької ініціативи як на рівні підприємств і організацій, так і для індивідуальних підприємців. У найближчому майбутньому перспективи окремих локальних проектів у рекреаційних системах або курортах можуть стати основою для надання спеціалізованих послуг. Географічне положення та природний туристично-рекреаційний потенціал України мають великі перспективи для активізації входження країни у світовий ринок через інвестиції у ринок туристично-рекреаційних послуг.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Для досягнення міжнародних стандартів у туристично-рекреаційній сфері, підприємствам необхідно зосередитися на привабленні інвестицій та фінансових ресурсів, формуванні інноваційного персоналу, підвищенні якості обслуговування, а також на розвитку маркетингових стратегій і електронної комерції. Без цих елементів складно гарантувати задоволення попиту на туристично-рекреаційні послуги та розширення їх ринку. Вплив внутрішніх і зовнішніх факторів буде визначати стратегічні напрями розвитку сектору, при цьому необхідно враховувати наявні ризики та виклики, що дозволить рекреаційним програмам і проектам за умови адекватного фінансування залишатися конкурентоспроможними.

Література

1. Жук П.В. Туристично-рекреаційна сфера регіону як об'єкт дослідження конкурентоспроможності. *Регіональна економіка*. 2022. №2(104). С. 17-24.
2. Жук П.В. Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: наукові підходи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2022. Випуск 4(156). С. 22-28.
3. Смовженко Т.С., Графська О.І. Оцінювання потенціалу розвитку туристично-рекреаційної сфери в економіці регіонів України. *Регіональна економіка*. 2020. № 2. С. 44-57.
4. Дребо О.І., Бабікова К.О. Еколого-економічна оцінка рекреаційно-туристичного природокористування. *Агроекологічний журнал*. 2020. №1. С. 140-148.
5. Коркуна О.І. Потенціал туристично-рекреаційної сфери у розвитку економіки територіальних громад України: монографія. Львів: Львівський держ. у-т фізичної культури імені Івана Боберського МОН України, 2020. 278 с.
6. Алієва А.Ю. Сучасні бізнес-моделі розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 1. С. 228-235. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-1-27>.
7. Полянничко О.В. Екосистемний підхід в рекреаційно-туристичній сфері в умовах трансформації економіки України. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/2336/1/nvoneu_6_2017_110.pdf.
8. Гавран В.Я. Управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері: дис. ... канд. екон. наук. 08.02.03. НУ «Львівська політехніка». Львів, 2002. 166 с.
9. Борецька Н.П., Крапівина Г.О. Напрями дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери як об'єкта державного управління. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3(65). С. 147-154.
10. Славик Р.В. Розвиток туристично-рекреаційної сфери Закарпатської області в контексті загальноукраїнських тенденцій. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка*. 2019. Випуск 2 (54). С. 71-78.

References

1. Zhuk, P.V. (2022). «The tourism and recreation sphere of the region as an object of competitiveness research». *Rehional'na ekonomika*. №2(104). pp. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-2>.
2. Zhuk, P.V. (2022). «Evaluation of the competitiveness of the tourism and recreation sphere of the region: scientific approaches». *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. Issue 4(156). pp. 22-28. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-4-4>.
3. Smovzhenko, T.S., Hrafs'ka, O.I. (2020). «Assessment of the development potential of the tourism and recreation sphere in the economy of the regions of Ukraine». *Rehional'na ekonomika*. № 2. pp. 44-57. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-4>.
4. Drebo, O.I., Babikova, K.O. (2020). «Ecological and economic assessment of recreational and tourist nature use». *Ahroekologichnyj zhurnal*. №1. pp. 140-148. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2020.201285>.
5. Korkuna, O.I. (2020). *Potentsial turystychno-rekreatsijnoi sfery u rozvytku ekonomiky terytorial'nykh hromad Ukrainy*. [The potential of the tourism and recreation sphere in the development of the economy of territorial communities of Ukraine]. L'vivs'kyj derzhavnyj universytet fizychnoi kul'tury imeni Ivana Bobers'koho MON Ukrainy. L'viv. Ukraine.
6. Aliieva, A.Yu. (2020). «Modern business models for the development of the tourism and recreation sphere in Ukraine». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*. Vol. 5. № 1. pp. 228-235. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-1-27>.
7. Polianychnko, O.V. *Ekosystemnyj pidkhid v rekreatsijno-turystychnij sferi v umovakh transformatsii ekonomiky Ukrainy*. [Ecosystem approach in the recreation and tourism sphere in the conditions of transformation of the economy of Ukraine]. Available at: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/2336/1/nvoneu_6_2017_110.pdf.
8. Havran, V.Ya. (2002). *Upravlinnia investytsijnoju diial'nistiu v rekreatsijno-turystychnij sferi*. [Management of investment activities in the recreation and tourism sphere]. 08.02.03. NU «L'vivs'ka politekhnikha». L'viv. Ukraine.
9. Borets'ka, N.P., Krapivina, H.O. (2021). «Research directions for the development of the tourism and recreation sphere as an object of state administration». *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*. № 3(65). pp. 147-154. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-147-154](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-147-154).
10. Slavik, R.V. (2019). «Development of the tourism and recreation sphere of Zakarpattia Oblast in the context of all-Ukrainian trends». *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho Universytetu. Serii Ekonomika*. Issue 2 (54). pp. 71-78. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.2\(54\).71-78](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2019.2(54).71-78).

Стаття надійшла до редакції 25.09.2023 р.